

Alþingi
Erindi nr. P 139/1727
komudagur 16.3.2011

Menntamálanefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Akureyri, 14. mars 2011
Tilv.: 1102127

**Umsögn Háskólans á Akureyri (HA) um tillögu til þingsályktunar um mikilvægi
fræðslu um kristni og önnur trúarbrögð og lífsviðhorf, þskj. 316, mál nr. 273.**

Umsögnina gerði dr. Guðmundur H. Frímansson prófessor við kennaradeild hug- og félagsvísindasviðs HA.

Háskólinn á Akureyri getur ekki stutt að þessi þingsályktunartillaga verði samþykkt óbreytt.

Í tillögunni er lagt til „að mikilvægt sé að opinberir skólar vandi til fræðslu um hinn kristna menningararf þjóðarinnar í þeim tilgangi að stuðlað verði að auknum skilningi á þeirri arfleifð.“ Helstu rökin eru ákvæði laga sem kveða á um að starfshættir grunnskóla skuli m.a. mótast af kristinni arfleifð. Einnig er sagt að virt verði réttindi þeirra sem teljast til minnihlutahópa um trúar- og lífsviðhorf, og að ágreiningsmál verði leyst þannig að allir sætti sig við.

Greinargerðin með tillögunni er fjórar efnisgreinar. Þrjár þær fyrstu eru í aðalatriðum andmæli og athugasemdir við tillögu sem mannréttindaráð Reykjavíkur hefur haft til skoðunar og fjallar um samskipti skóla og trúfélaga. Það kemur ekki fram hvort mannréttindaráðið hefur afgreitt þessar tillögur. En staðhæft er að verði þær að veruleika séu þær ofríki undir merkjum trúfrelsis. Verði komið í veg fyrir það að Nýja testamentinu sé dreift til skólabarna eins og Gideonfélagið hefur gert sl. 60 ár eða svo, geti þau farið á mis við að skilja verk sem „hefur algera sérstöðu hér á landi“. Í þriðju efnisgreininni er bent á að skólar og þjóðkirkjan bjóði ýmislegt í sameiningu og hafi það á heimasíðu sinni svo að foreldrar geti brugðist við því. Síðan er sagt: „Það er því deginum ljósara að þessar tillögur sem liggja fyrir mannréttindaráði Reykjavíkur skilgreina trúfrelsinhugtakið afar þröngt, jafnvel neikvætt.“

Í síðustu efnisgreininni er fjallað um að skóli í fjölhyggjusamfélagi þurfi að gæta að réttindum allra, gera mismun sýnilegan og stuðla að umburðarlyndi. Það lærist ekki í tómarúmi. Sömu leiðis þurfi að rækta íslenskan menningararf.

Í þessari tillögu er vikið að einu af erfiðari verkefnum skóla í samfélagi samtímans: Hvert er og á að vera samband grunnskóla og trúfélaga og hver á að vera staða trúar í grunnskólum? Svörin við þessum spurningum eru flókin og það þarf að taka tillit til ýmissa sjónarmiða. Það er full ástæða til að stuðla að sem víðtækastri umræðu um þessi mál í íslensku samfélagi og leitast við að komast að niðurstöðu sem kemur til móts við öll lögmæt sjónarmið í þessu efni. Til að leggja áherslu á hversu viðkvæmt og flókið samband skóla og trúmála er, er ástæða til að benda á að Mannréttindadómstóll Evrópu hefur fellt marga dóma um stöðu trúar í skólum og nægir að benda á *Lautsi gegn Ítalíu* frá 2009 þar sem niðurstaðan var, að það væri brot á mannréttindum að hafa trúartákn í öllum skólastofum á Ítalíu.

Taka verður fram að fullskipaður dómstóll mun komast að lokaniðurstöðu um það mál síðar í þessum mánuði, og *Folgero og aðrir gegn Noregi* frá 2007, þar sem norska ríkið var dæmt sekt um að hafa ekki komið nægilega til móts við nemanda sem taldi sér ekki skylt að sækja skylduáfanga í kristinfræði í grunnskóla.

Það er ástæða til að gera eftirfarandi athugasemdir við þingsályktunartillöguna sjálfa:

1. Í lögum um grunnskóla og Aðalnámskrá er það grundvallaratriði að *fræðsla* eigi sér stað í skólum en ekki *boðun*. Trúfélögin sjá um boðunina. Eins og vikið er að í greinargerðinni þótt það sé ekki sagt berum orðum, þá hefur íslenska þjóðkirkjan viðurkennt þennan mun á stöðu skóla og trúfélaga. Grunnskólinn fræðir um trú og trúarlíf og getur kallað til fulltrúa ólíkra trúfélaga til að tryggja fræðslu frá ólíkum sjónarhornum. Sömu leiðis kennir grunnskólinn sögu og það er alveg rétt hjá flutningsmönnum að kristin trú og kristin kirkja eru lykilatriði til að skilja Íslandssögu og raunar sögu allrar Evrópu.

2. Heiti tillögunnar er: „Tillaga til þingsályktunar um mikilvægi fræðslu um kristni og önnur trúarbrögð og lífsviðhorf.“ Í tillögunni sjálfri er hins vegar einungis fjallað um kristni og í greinargerðinni er einungis vikið að fræðslu um trúmál og umburðarlyndi í lokin. Það er ósamræmi þarna á milli.

3. Það er erfitt að koma auga á samband á milli þess sem mannréttindaráð Reykjavíkurborgar er að fjalla um og þeirrar tillögu sem hér liggur fyrir. Það hefði farið betur á því að flytjendur tillögunnar hefðu gert sjálfstæða grein fyrir skoðunum sínum á efni tillögunnar fremur en að eyða fyrirhöfn í að hnýta í mannréttindaráð Reykjavíkurborgar.

Í síðustu efnisgrein greinargerðarinnar er vikið að einu grundvallaratriði þessa máls: börn og unglingar kynnast ólíkum viðhorfum og sjónarmiðum til trúar og trúarlífs og læra umburðarlyndi með því að umgangast önnur börn og unglunga með önnur viðhorf og aðra trú en þau sjálf í skólanum. Það er eitt af vandasömum verkefnum íslenskra grunnskóla að sjá til þess ólíkir einstaklingar með ólík viðhorf í trúmálum læri að skilja stöðu og mikilvægi trúar og trúarlífs, læri að virða og umbera hver annan, en þetta verkefni hefur lítið verið rannsakað og allt of lítið rætt. Það er full ástæða til að hvetja til rannsókna á þessu verkefni grunnskólans og að skólafólk ásamt trúfélögum, kristnum sem öðrum, ræði það og komist að niðurstöðum.

Fyrir hönd Háskólans á Akureyri,

Stefán B. Sigurðsson, rektor